C/2026/67

30.1.2026

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Posilnenie európskych hodnôt v kandidátskych krajinách podporou sektora verejných služieb a posilnením postavenia sociálnych partnerov a organizácií občianskej spoločnosti

(prieskumné stanovisko na žiadosť dánskeho predsedníctva Rady EÚ)

(C/2026/67)

Hlavná spravodajkyňa: **Kristina AALTONEN**

Poradca	Lorenzo TAMBURRINI
Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	25. 2. 2025
Právny základ	článok 47 ods. 1 rokovacieho poriadku
Žiadosť o konzultáciu	7. 2. 2025, list dánskeho predsedníctva Rady EÚ
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre vonkajšie vzťahy
Prijaté v sekcii	9. 9. 2025
Prijaté na plenárnom zasadnutí	23. 10. 2025
Plenárne zasadnutie č.	600
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	211/0/3

1. Závery a odporúčania

1.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) zdôrazňuje kľúčovú úlohu, ktorú v procese rozširovania EÚ zohrávajú sociálni partneri a organizácie občianskej spoločnosti v kandidátskych krajinách a členských štátoch EÚ. Ich aktívne zapojenie má zásadný význam pri podpore kandidátskych krajín pri preberaní všeobecných základných hodnôt Organizácie Spojených národov (OSN) a Európskej únie (EÚ), ktorými sú: demokracia, ľudské práva, pracovné práva a právny štát.

1.2. EHSV odporúča Európskej komisii v rámci Nástroja predvstupovej pomoci a iných relevantných kontextov:

— aby boli sociálni partneri z kandidátskych krajín prizývaní ako pozorovatelia do medziodvetvových aj odvetvových štruktúr sociálneho dialógu na úrovni EÚ, pričom ich účasť bude financovaná Komisiou. Umožnilo by to včasné oboznámenie sa s postupmi EÚ a podporilo vzdelávanie,

— aby programy a nástroje financovania z prostriedkov EÚ boli strategicky zamerané na posilnenie sociálnych partnerov a organizácií občianskej spoločnosti v kandidátskych krajinách vrátane sociálneho a občianskeho dialógu,

— aby sa uprednostnili, propagovali a financovali partnerstvá a iniciatívy partnerského učenia medzi sociálnymi partnermi a organizáciami občianskej spoločnosti z členských štátov EÚ a kandidátskych krajín s cieľom podporiť vzájomnú výmenu a budovanie kapacít,

— aby sa záruka pre mladých ľudí, plány rastu a program reforiem využívali ako nástroje na posilnenie sociálneho dialógu,

— aby sa aktívne hľadali synergie s inými aktérmi, najmä s Medzinárodnou organizáciou práce, s cieľom zabezpečiť súdržnosť, zabrániť duplicite úsilia a posilniť vplyv podpory EÚ pre sociálny dialóg a budovanie kapacít v kandidátskych krajinách.

1.3. EHSV zdôrazňuje, že:

— sociálni partneri zastupujúci zamestnávateľov a zamestnancov, najmä v oblasti verejných služieb, by mali byť uznaní ako kľúčoví aktéri pri posilňovaní dôvery verejnosti, demokratických inštitúcií a účinného sociálneho dialógu,

— v rámci príprav na pristúpenie by sa mala posilniť a inštitucionalizovať spolupráca medzi verejnými orgánmi a občianskou spoločnosťou,

— ostatné orgány a inštitúcie EÚ by mali nasledovať osvedčený postup a prístup EHSV, ktorý ako prvý orgán EÚ uplatňuje zásady postupného pristúpenia a zapája kandidátske krajiny EÚ do svojej práce na základe vymenovania „členov z kandidátskych krajín“,

— kandidátske krajiny by mali byť nabádané, aby zapájali sociálnych partnerov a príslušné organizácie občianskej spoločnosti do svojich monitorovacích výborov s cieľom zlepšiť vykonávanie, koordináciu a monitorovanie tohto procesu, pričom by sa malo zabezpečiť pravidelné preskúmanie reprezentatívnosti.

2. **Všeobecné pripomienky**

2.1. Prístupový proces sa riadi prístupovými kritériami (známe aj ako kodanské kritériá) a vychádza z *acquis communautaire*. Od kandidátskych krajín sa očakáva, že preukážu, že zaviedli právne rámce a vytvorili stabilné inštitúcie, ktoré zaručujú demokraciu, právny štát, ľudské práva a ochranu menšín.

2.2. Toto očakávanie posilňujú medzinárodné nástroje a normy vrátane základných dohovorov Medzinárodnej organizácie práce (MOP) o slobode združovania (č. 87) ([1]), o práve na kolektívne vyjednávanie (č. 98) ([2]) a o trojstranných konzultáciách (č. 144) ([3]). Týmito dohovormi sa stanovuje význam uznávania sociálnych partnerov a zabezpečenia štruktúrovaného dialógu v rámci vnútroštátnych politických procesov.

2.3. Rozširovanie EÚ nie je len politickým a inštitucionálnym procesom, ale aj procesom, ktorý je vo svojej podstate založeným na hodnotách. Od kandidátskych krajín sa vyžaduje, aby sa zosúladili s všeobecnými základnými hodnotami a zásadami OSN a EÚ. Toto zosúladenie musí ísť nad rámec formálnych právnych predpisov a zahŕňať silné demokratické inštitúcie, solídnu občiansku účasť a občiansky a sociálny dialóg na všetkých úrovniach.

2.4. Vojna na Ukrajine opätovne upozornila na strategický význam rozširovania EÚ ako geopolitickej potreby. Je nevyhnutné, aby susedné krajiny dodržiavali demokratický globálny a európsky poriadok založeným na pravidlách, ktorý spočíva na medzinárodnom práve, multilateralizme a zásadách zakotvených v Charte OSN.

2.5. EHSV nabáda Európsku komisiu a ostatné inštitúcie, aby identifikovali a propagovali najlepšie postupy z bývalých a súčasných kandidátskych krajín vrátane toho:

— ako zamestnávatelia a odborové zväzy v oblasti verejných služieb konštruktívne podporili reformné procesy a budovanie inštitúcií,

— ako spolupráca medzi občianskou spoločnosťou a verejnou správou prispela k pokroku v oblasti transparentnosti, protikorupčného úsilia a verejnej zodpovednosti,

— ako mechanizmy sociálneho a občianskeho dialógu prispeli k ochrane základných práv a posilneniu demokratických inštitúcií.

([1]) Dohovor MOP č. 87 o slobode združovania a ochrane práva odborovo sa organizovať.
([2]) Dohovor MOP č. 98 o vykonávaní zásad práva organizovať sa a kolektívne vyjednávať.
([3]) Dohovor MOP č. 144 o trojstranných konzultáciách (medzinárodné pracovné normy).

2.6. EHSV naliehavo vyzýva Komisiu, aby sa zaoberala zjavnými pokusmi o potlačenie občianskeho priestoru a nezávislých médií a aby tieto otázky výraznejšie zohľadnila v stratégii rozširovania a v správach o jednotlivých krajinách. Bolo by vítané, keby sa všetky kandidátske a potenciálne kandidátske krajiny na vstup do EÚ zapojili do podávania správ o právnom štáte a základných právach.

3. **Podpora sociálnych partnerov a organizácií občianskej spoločnosti**

3.1. EHSV odkazuje na svoje predchádzajúce stanoviská o právnom štáte a demokratických hodnotách, v ktorých sa zdôrazňuje význam zmysluplného zapojenia občianskej spoločnosti ([4]), a opätovne vyzdvihuje kľúčovú úlohu, ktorú v demokracii zohrávajú organizácie občianskej spoločnosti ([5]). EHSV zdôrazňuje kľúčovú úlohu občianskej spoločnosti pri zabezpečovaní transparentnosti a zodpovednosti v procese podávania správ o právnom štáte EÚ a naliehavo vyzýva na jej zapojenie vo všetkých fázach s cieľom posilniť demokratickú legitimitu a presnosť. EHSV zdôrazňuje zásadnú demokratickú úlohu občianskej spoločnosti pri sprostredkovaní názorov občanov a ochrane práv a nalieha na zvýšenú podporu EÚ prostredníctvom financovania, záruk a zníženej záťaže v snahe posilniť jej vplyv a odolnosť.

3.2. EHSV takisto odkazuje na svoje predchádzajúce stanoviská o sociálnom dialógu, o občianskom dialógu a participatívnej demokracii a o zapojení mládeže do sociálneho a občianskeho dialógu ([6]). EHSV zdôrazňuje význam silného sociálneho dialógu pri formovaní spravodlivých hospodárskych a sociálnych politík. Vyzýva na intenzívnejšie kolektívne vyjednávanie, zmysluplnú tripartitnú angažovanosť a podporu rámcov na vnútroštátnej úrovni. Mali by sa vytvoriť a zaviesť transparentné inštitucionalizované štruktúry pre účasť a konzultácie. Žiada dôraznejšiu stratégiu EÚ pre občiansky dialóg vrátane akčného plánu, výročnej hodnotiacej tabuľky a panelových diskusií občanov s cieľom posilniť participatívnu demokraciu a účinne vykonávať článok 11 ZEÚ. Zdôrazňuje potrebu zmysluplnej účasti mládeže na sociálnom a občianskom dialógu a vyzýva na inkluzívnu tvorbu politík, štrukturálne zapojenie a podporu zraniteľných skupín mládeže. EHSV tiež pripomína, že je dôležité, aby sa v kandidátskych krajinách prostredníctvom zaviedol občiansky a sociálny dialóg prostredníctvom komplexného legislatívneho rámca.

3.3. Zmiešané poradné výbory (ZPV) poskytujú účinné platformy na podporu vzájomného učenia, občianskeho dialógu a pilotnej spolupráce. Zohrávajú dôležitú úlohu pri monitorovaní prístupových rokovaní s EÚ a podpore inštitucionálneho dialógu s orgánmi EÚ.

3.4. EHSV naliehavo vyzýva inštitúcie EÚ, aby zaujali strategický a inkluzívny prístup k budúcemu rozširovaniu. Slobodná a nezávislá občianska spoločnosť má zásadný význam pre obranu demokracie, najmä pokiaľ ide o ochranu základných práv a slobôd a boj proti rastúcemu populizmu. Organizovaná občianska spoločnosť koná v záujme verejnosti demokratickými prostriedkami a môže preklenúť priepasť medzi vládnymi inštitúciami a bežnými občanmi. Poskytuje priestor, v ktorom môžu ľudia vyjadriť svoje obavy, obhajovať svoje práva a nenásilne sa občiansky angažovať. Občianska spoločnosť založená na spoločných hodnotách reprezentuje hlasy rôznych komunít vrátane tých najzraniteľnejších.

3.5. EHSV žiada, aby sa existujúce nástroje EÚ, ako je Nástroj predvstupovej pomoci (IPA III), účinnejšie využívali na podporu demokratických aktérov v kandidátskych krajinách vrátane mechanizmov, ako je prerozdeľovanie prostriedkov s cieľom osloviť všetky oblasti a zraniteľné skupiny.

([4]) Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Hodnotenie výročných správ Európskej komisie o právnom štáte v Európskej únii (stanovisko z vlastnej iniciatívy) (Ú. v. EÚ C, C/2025/1184, 21.3.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/1184/oj).

([5]) Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Podpora a financovanie občianskej spoločnosti v oblasti základných práv, právneho štátu a demokracie (stanovisko z vlastnej iniciatívy) (Ú. v. EÚ C, C/2023/861, 8.12.2023, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2023/861/oj).

([6]) Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh na odporúčanie Rady týkajúce sa posilnenia sociálneho dialógu v Európskej únii [COM(2023) 38 final – 2023/0012 (NLE)] – Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Posilnenie sociálneho dialógu v Európskej únii: využitie jeho plného potenciálu na riadenie spravodlivej transformácie [COM(2023) 40 final] (Ú. v. EÚ C 228, 29.6.2023, s. 87); Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Posilnenie občianskeho dialógu a participatívnej demokracie v EÚ: cesta vpred (prieskumné stanovisko na žiadosť belgického predsedníctva Rady EÚ) (Ú. v. EÚ C, C/2024/2481, 23.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/2481/oj); Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Zapojenie mládeže do sociálneho a občianskeho dialógu v Stredozemí (stanovisko z vlastnej iniciatívy) (Ú. v. EÚ C, C/2025/1189, 21.3.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/1189/oj); Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Význam inštitucionalizácie občianskeho a sociálneho dialógu v kandidátskych a partnerských krajinách EÚ (stanovisko z vlastnej iniciatívy) (Ú. v. EÚ C, C/2025/5152, 28.10.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/5152/oj).

3.6. To zahŕňa aj cielenú podporu sociálnych partnerov vrátane verejných služieb a organizácií občianskej spoločnosti, ako aj rozvoj programov budovania kapacít, ktoré presadzujú všeobecné a európske hodnoty prostredníctvom partnerstva, dialógu a občianskej angažovanosti.

3.7. EHSV odporúča, aby sa v nasledujúcom VFR uprednostnilo financovanie platforiem, ktoré uľahčujú nadnárodnú spoluprácu medzi sociálnymi partnermi a organizáciami občianskej spoločnosti v členských štátoch EÚ a kandidátskych krajinách. Tieto partnerstvá môžu posilniť výmenu poznatkov, vzájomnú podporu a spoločný záväzok k európskym hodnotám. Dobrým príkladom je sieť udržateľnej mestskej mobility CIVINET Slovinsko – Chorvátsko – juhovýchodná Európa ([7]).

4. **Verejné služby ako základ demokracie a dôvery**

4.1. Proces zosúlaďovania kandidátskych krajín so spoločnými demokratickými zásadami a hodnotami EÚ si vyžaduje širokú spoločenskú angažovanosť. Úlohou zamestnávateľov a pracovníkov vo verejnom sektore, ktorí úzko spolupracujú s občianskou spoločnosťou, nie je len vykonávať politiky, ale zároveň ich transformovať pri formovaní, vykonávaní, monitorovaní a hodnotení politík. Ich aktívne a štruktúrované zapojenie môže zabezpečiť, aby demokratické normy, ľudské práva a právny štát boli účinne zakotvené v inštitúciách a každodennom živote.

4.2. V tejto súvislosti EHSV zdôrazňuje, že dobre fungujúci verejný sektor založený na právach, ktorý podporujú odhodlaní a kompetentní zamestnávatelia a pracovníci, je kriticky dôležitý pri zavádzaní týchto hodnôt do praxe. Mali by sa vytvoriť a zaviesť transparentné inštitucionalizované štruktúry pre účasť a konzultácie.

4.3. Transparentné, profesionálne a zodpovedné verejné služby sú nevyhnutné na budovanie a udržiavanie dôvery občanov v politické a administratívne inštitúcie. Práve prostredníctvom týchto inštitúcií obyvateľstvo uplatňuje a zažíva kľúčové prvky demokratického života: prístup k spravodlivosti, rovnaké zaobchádzanie, poskytovanie služieb.

4.4. Organizácie zamestnávateľov a odborové zväzy prispievajú prostredníctvom štruktúrovaného sociálneho dialógu k podpore dôstojných pracovných podmienok, inkluzívnej správy vecí verejných, dodržiavania pracovných práv a zásad právneho štátu. Ich úloha pri formovaní a poskytovaní verejných služieb podporuje preberanie základných hodnôt Európskej únie.

4.5. Spolupráca medzi verejnými orgánmi a organizáciami občianskej spoločnosti má zároveň zásadný význam na zabezpečenie otvorenosti, občianskej účasti a zodpovednosti pri správe vecí verejných. Táto spolupráca by sa mala aktívne podporovať a inštitucionalizovať ako trvalý nástroj na posilnenie demokratickej odolnosti a sociálnej súdržnosti v kandidátskych krajinách.

4.6. Osobitná pozornosť by sa mala venovať spolupráci medzi verejným sektorom kandidátskych krajín a členských štátov EÚ vrátane spoločných projektov, odbornej prípravy a partnerského učenia, ktorými sa budujú demokratické kapacity a administratívna odbornosť.

4.7. EHSV zdôrazňuje, že vzdelávacie systémy sú základným kameňom demokratickej odolnosti a kľúčovým prostriedkom na podporu právneho štátu, základných práv a inkluzívneho občianstva. Učitelia sú v tomto procese kľúčovými aktérmi. V mnohých krajinách susediacich s EÚ na východe s postsovietskym dedičstvom bola značná časť pedagógov pôvodne vyškolená v rámci centralizovaných autoritárskych pedagogických modelov. Týmto systémom často chýbal dôraz na kritické myslenie, pluralizmus alebo demokratickú účasť. V tejto súvislosti EHSV vyzýva Komisiu a vnútroštátne orgány, aby v rámci súčasných aj budúcich programov IPA uprednostnili kontinuálny profesijný rozvoj učiteľov so zameraním na občiansku výchovu, demokratické hodnoty a ľudské práva. Je to v súlade so špecifickými cieľmi nariadenia o nástroji IPA ([8]), medzi ktoré patrí podpora demokratickej správy vecí verejných a dodržiavanie základných práv, ako aj podpora inkluzívneho vzdelávania a zamestnanosti, a to najmä u mladých ľudí. EHSV žiada, aby sa na dosiahnutie týchto cieľov v prípade potreby využíval program Erasmus+ a iné relevantné programy EÚ.

([7]) https://civinet-slohr.eu/hr/english/.

([8]) Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/1529 z 15. septembra 2021, ktorým sa zriaďuje nástroj predvstupovej pomoci (IPA III) (Ú. v. EÚ L 330, 20.9.2021, s. 1).

4.8. EHSV tiež zdôrazňuje význam neformálneho vzdelávania, ktoré posilňuje postavenie občanov, občianskej spoločnosti a verejných inštitúcií budovaním zručností, posilňovaním demokratických hodnôt a zvyšovaním občianskej účasti. Propaguje inkluzívny dialóg, posilňuje sociálnu súdržnosť a podporuje transparentné riadenie, ktoré sú kľúčovými piliermi v procese pristúpenia k EÚ.

4.9. EHSV zdôrazňuje potrebu chrániť a podporovať profesijnú autonómiu učiteľov vrátane pedagogickej slobody a inštitucionálnej nezávislosti. Autonómia je predpokladom na to, aby učitelia mohli kultivovať otvorený dialóg, kritické myslenie a povedomie o právach v triede. EHSV naliehavo vyzýva Komisiu, aby aktívne podporovala reformy, ktoré zaručujú akademickú slobodu a profesijnú autonómiu, chránia pedagógov pred represáliami a zabezpečujú zmysluplné zapojenie pedagogických odborníkov do rozvoja politiky vzdelávania. Profesijná autonómia učiteľov je nevyhnutná na budovanie demokratickej kultúry a inštitucionálnej dôvery.

V Bruseli 23. októbra 2025

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Séamus BOLAND